

KÁRPÁTI LAPOK

Magyarországi Kárpát turistaegyesületek kiadványa

A turistaság, a honismeret, a természetvédelem terjesztésére

Kiadó, szerkesztő: Nagy Péter (peter.nagi@t-online.hu)

Grúzia, Kaukázus

Wegyúr gödörbe gurul

Egy jelzésfestés tanulságai

Szabolcsban és szomszédságában

Grúzia, Kaukázus

A Pestkörnyéki Kárpát Egyesület Vámos László vezetésével idén nyáron Grúziába látogatott. A tizennyolc napos programban sok kulturális program, magashegyi trekking-túra és egy ötezer méteres hegy megmászdása is szerepelt.

Grúzia: Kaukázusi túrák és kulturális, történelmi emlékek

2024. augusztus 10 – 28.

Nyitom a térképet, követem Laci tervezett túraútvonalát. Kutaiszi nem mond semmit. Mestia városa se sokat, de a Guli-gleccseren túl, régi barátomat az Ushbát köszönhetem. Nem kérdés, nekem ezen a túrán ott kell lennem.

Ushba a Kaukázus Matterhornja

Az Ushba látványa Georgia, Mestia felől. A baloldali csúcса, a dél-nyugati a magasabb: 4700 m. Az észak-keleti csúcs 4698 méter magas a Terra Quest 2019-ben kiadott térképe szerint. Ahány könyv, ahány térkép, annyi Ushba csúcsmagasság. (Idegen fotó, forrása: internet)

Az Ushba Északról, Oroszország felől fotózva 1985-ben. Az észak-keleti csúcsot 1991. augusztusában, az északi oldalról kb. 1200-1300 méter hosszú jégfalon keresztül sikerült megmásznom Klettner Zoltán mászó társammal. (Fotó: Mályi József)

Néhány szó az Ushba korabeli meghódításáról

Először 1888-ban a Kaukázus „aranyévében” sikerült U. Almer svájci hegyvezető társaságában Cockin angol hegyászónak megmászni az észak-keleti csúcsot, mégpedig Oroszország felől a két csúcs közötti nyereg felől.^[1]

1 1991 augusztusában Ferenczi Miklós ajánlotta nekem ezt az útvonalat, de hosszadalmasnak és nagyon veszélyesnek tartottam, ezért Klettner Zoltánnal egy enyhén jobbkéz felé ívelő jégfal megmászása mellett döntöttünk. Így az a klasszikus Cockin út helyett új út mászását jelentette az észak-keleti csúcs észak felében.

Több sikertelen próbálkozás után, tizenöt évvel később Grúzia, a Guli-gleccser felől (a képen a baloldali élen) támadva Schultze német hegyászó vezetésével további négy német hegyászó 1903. július 26-án jutott fel a magasabbik, Déli-csúcsra. Rögtön a sikeres Déli-csúcs megmászása után Distel, dr. Leuch és Pfann az Északi-csúcs felől a két csúcs közötti nyeregbe leereszkedve és a Déli-csúcs megmászásával, hajtotta végre a két csúcs első keresztezését. Mazeriben Dodeskeliani fejedelem nagy ünnepséget rendezett a hős hegyászók tiszteletére, sőt Cenci von Fickernek a csapat hölgytagjának ajándékozta a meghódított Ushbát.

A magyarok közül elsőként 1987. augusztus 4-én Willner Péter és Ferenczi Miklós a két csúcs közötti nyereg felől mászta meg a Déli-csúcsot.

*Mászás az Ushba északi falában
1991. augusztus
(Fotó: Klettner Zoltán)*

A két csúcst első magyar keresztvezése is Ferenczi Miklós nevéhez kötődik, éspedig Erőss Zsolt társaságában (1990. augusztus 3-5.). Ferencziék általában Szvanétia – Mazeri felől támadták az Ushba csúcsait.

Tisztelt Olvasó! Nekem a Kaukázus valahogyan több, mint egy hegység, mint a Fekete-tenger és a Kaszpi-tenger, valamint Európa és Ázsia vízválasztója. 1985 nyarán Grúziától északra az Adil-szu-völgyben úgy 3000 méter magasságban táboroztunk. Várt a sátor kényelme, melege, de sehogyan sem akarózkodt sátorba bújni. A tiszta égen, soha életemben annyi csillagot nem láttam, mint akkor, azon a csodálatos augusztusi éjszakán. Valahogyan úgy éreztem, hogy hazaérkeztem, itthon vagyok. A csillag-takarómat nyakamig húztam, hogy a vánkoss alól még kilássak.

„Virradatig maradtam így, és csak bámultam addig.”^[2]

Ismereteim szerint az otthont, hazát kereső magyarok eljutottak a Kaukázus havas-sziklás hegyeihez, de nem jutottak túl a vízválasztóján. Az ősi grúz tájakra nem jutottak el. A vízválasztótól visszapatannva, észak-nyugati irányba folytatták útjukat. Lehet, hogy azon az augusztusi éjszakán az őseink szelleme nem hagyott aludni.

Vámos Laci alaposan átgondolt, kidolgozott programtervét tovább olvasva, a 6. túranapon megérkezünk Kazbegibe, a Kazbek lábához. A tervezetet olvasva, azonnal írtam Lacinak, hogy a Kazbeket ne hagyjuk ki! Nem egy nagy durranás, de mégis csak egy ötezres. Laci ezután, kicsit módosított a programon. Csinált „A” variáns és „B” variáns túratervet.

PKE krónika

Grúzia vagy Georgia

A szocializmus éveiben „szocializálódott fülünk” Grúziának ismeri a Kaukázus déli államát, mely korábban is és most független államként is Georgia névre hallgat.^[3]

Gépünk a korhajnali órákban Kutaisziben, Georgia harmadik legnagyobb városában landolt.

Kutaisziből előre megrendelt kis buszokkal, Szvanétia szívébe, Mestia városkába utaztunk. Útközben szembesültünk Georgia egyik sajátosságával, miszerint a szarvasmarhák itt szent állatok, de a házi sertések is békésen sétál-gathatnak a modern autók között az utakon.

² *Kosztolányi Dezső: Hajnali részegség*

³ *A 19. század legvégén megjelent Pallas nagy lexikonában és a 20. század elején megjelent Révai nagy lexikonában még a Georgia név alatt található csak szócikk, a Grúzia bejegyzésnél annyi áll: „Georgia orosz neve”. A Grúzia alak ezzel együtt valamelyest gyakoribb volt; valószínűleg a szocializmus éveiben vált uralkodóvá. Forrás: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Gr%C3%BAzia>*

Mestiában óriás plakát hirdeti a „Grúz álmot” miszerint „méltósággal készül a jóléti Európába”. Fordítás: Yandex Translate applikáció
(Fotó: Mályi József)

A jelenben az áhított jövő felé tartva, békésen sétálgat az utca közepén egy „bos taurus domestica” (vagyis egy szarvasmarha).
(Fotó: Mocsári László)

Mestia toronyházai egykor védelmi célokat szolgáltak. Jelenleg a világörökség részei, Georgia büszkeségei
(Fotó: Mocsári László)

Kettős világ tárult szemünk elé. „Mestia: A város mai napig megőrizte a hagyományos grúz arcát, amely a 14-17. századhoz nyúlik vissza.” hirdeti egy utazási iroda.

Belső falépcső vezet fel a toronyház emeleteire.

(Fotó: Mocsári László)

2024. augusztus 12. hétfő. Első túranap

Vámos Laci a georgiai aktív nyaralásunk bevezetésképpen egy kétnapos gyalogos túrát szervezett a 17 fős csoportunknak Mestiából indulva hegyeken, völgyeken és a 2953 méter magasan húzódó Guli-hágón át Mazeribe. A rohamosan fejlődő georgiai túrizmusnak egyik népszerű túraprogramja a két várost összekötő magashegyi turistaut. A táv nem sok, de nagy zsákokkal, a kétezer méter fölötti terepen, jelentős szinteket kellett legyőznie az átlag 60 pluszos csapatunknak.

Indulásnál a társaság két részre oszlott. A harcosabbak nagy zsákokkal vágtak neki az ezer méteres emelkedőnek, a puhábbak – köztük én is – terepjárót fogadtunk az első ötszáz méter szint leküzdésére.

Íme, a nagyzsákos harcosok: Fénya József, Polgár Lajos, Udvarnagyi Miklós, Vámos László, Szabó Árpád, Mérái Róbert, Telihay Gergő, Szöllösi Szilárd és Koczogh Hajnalka (Fotó: Mályi József)

Induláskor bizonytalan volt, hogy melyik társaságnak lesz igaza. Spórolni akartunk az erőnkkel, hiszen mi „puhábbak” még aznap, szeretttünk volna kikapaszzkodni Koruldi-gerincre, ahonnan teljes egészében látni lehet az Ushba karnyújtásnyira lévő gyönyörű két csúcsát. Útközben kiderült, hogy az egyik harcos túratársunk kissé túlbecsülte az erejét és a képességeit. Útközben „megpuhult”. Számára a nap kérdése lett: visszafordulni, vagy tovább küzdeni a nehézségekkel? A pihenőnél kissé összeszedte magát és a tovább menetel mellett döntött. Késő délután állítottuk fel az első táborunkat egy vizenyős, susnyás hegyoldalban.

Sátorállítás és vízvétel után Fénya Józsival indultam tovább, hogy a 3000 méter körüli hágból megpillanthassuk az Ushba déli oldalát. Sajnos, az idő esőre állt és felhőbe hanyatlott az Ushba ikertornya, az erőnk is és a kedvünk is egyre fogyott. Úgy 2900 méter magasságban, az első hófoltoktól, a viszontlátás élményéről lemondva, kissé kedveszegetten fordultunk vissza.

Táborhelyünkről, reggeli fényben így látszott a Kaukázus Matterhornja az Ushba két ikertornya

(Fotók: Mocsári László, Mályi József)

A második túranapon 500 méter szintemelkedés, egy veszélyes patakátkelés és legalább 1400 méter ereszkedés, valamint Mazeriben kemping és sör várt a csapatra. A napi túra távja (14 km). A túra két várost kötött össze, Mestiát és Szvanétia „fővárosát”, Mazerit. Mindkettő az elszánt Ushba-támadó hegymászők kiinduló állomása.

A gyengélkedő harcostársunk inkább visszakeresztelkedett Mestiába, minthogy a csapatunkat hátráltassa. Mestiából átautóztott Mazeribe.

Csodálatos időben harántoltuk meg a Koruldi hegyeket. Szépen, lassan emelkedtünk egyre magasabbra. Útközben egy számomra ismeretlen növényvel találkoztunk, aminek veszélyességéről a tájékozottabb társaink kórusban, rémségeket szavaltak. Ez a növény a kaukázusi medvetalp. Érintése sok bajjal járhat, leginkább a bőrfelület védekező képességét rontja az UV sugárzással szemben. Szembe kerülve, vakságot okozhat.

*A kaukázusi medvetalp (Heracleum mantegazzianum). Néha, akár több méter magasra is megnő
(Fotó: Mocsári László)*

Sajnos, már hazánkban is itt-ott előfordult arborétumokból kiszabadulva. Kerültük az érintését, mint ördög a tömjénfüstöt.

Veszélyes átkelés a patakon

Vámos Laci a túravezetőnk, induláskor mindenkinek kiosztott egy térképet, amire pontosan berajzolta azt a pontot, ahol egy gleccserpatakon való átkelés komoly veszélyekkel járhat. Nyár volt, a kevés csapadék miatt, bizakodtunk a balesetmentes átkelésekben.

Patak átkelés (Fotó: Mocsári László)

Néhány kisebb patakon átkelve, már-már azt hittük, hogy megússzuk a bajt, de az egyik valóban veszélyes gleccserpatak átkelésakor a gördülő köveken néhányan közülünk tehetetlenül lecsúsztak a patak meredek oldalán. Szerencsére komolyabb sérülés nem történt.

Guli-hágó 2953 m

Délidőben hosszabb pihenőt tartottunk a Guli-hágóban. Reménykedve vártuk, hogy a felhők eltakarodjanak az Ushba csúcsairól, de a kettős csúcs, mint egy sálat, szorosan a nyaka köré tekerte azokat. Az idő szaladt, s nekünk mennünk kellett tovább. Ránk várt még 1400 méter ereszkedés.

*Csoportkép a Guli-hágóban
Hátsó sor balról jobbra: Vámos László,
Polgár Lajos, Koczogh Hajni, Szabó Árpád,
Fénya József, Szöllösi Szilárd, Tóth Erzsébet,
Telihay Gergely, Straub Gyula,
Mályi József
Első sor: Mocsári László, Mérai Róbert,
Kedves Zsuzsa, Kedves Ferenc és
Gyökös Brigitta
(Fotó: Mocsári László)*

Búcsú az Ushbától
(Fotó: Mocsári László)

A dél-nyugati csúcs úgy lobogtatja a felhőit, mint ha keszkenőjével búcsút intene felénk. Ha harminc-negyven évvel fiatalabb lennék, úgy maradnék, vagyis mennék, mennék a Déli-csúcs felé! De „*a discoban nincs harmónika szó, de kár, hogy öreg lettem, rúgja meg a ló!*”^[4]

Mazeri

Mire Mazeri határába értünk, az 1400 méter ereszkedéssel agyongyötört lábainkkal a kényelmes turista utat is borzalmas terepnek éreztünk. Hajtott az ígélet, miszerint egy bolt vár tele sörrrel, azután pedig egy kemping, ahol fürdési lehetőség lesz majd és persze wifi is. A boltot megtaláltuk és sört is kaptunk, de kempingnek semmi nyoma. A bolt előtt vártak az előre küldött fölösleges zsákjaink és Udvarnagyi Miklós mester, aki már táborhelyet is talált a csapatnak, egy általános iskola hátsó udvarán.

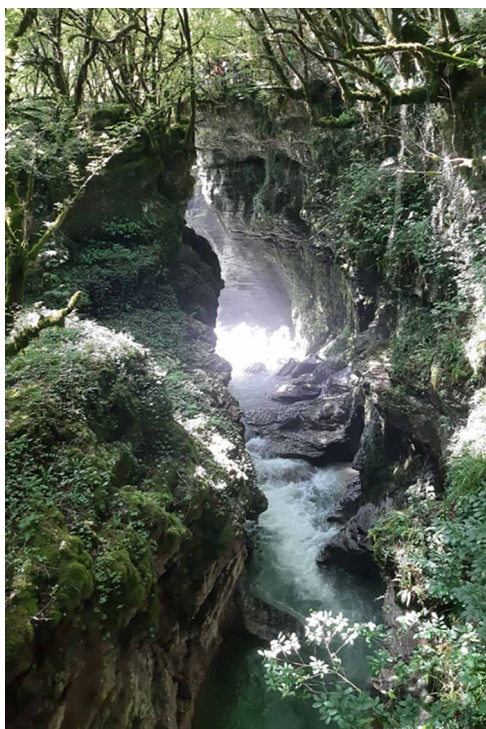
Nemzetközi felmérések szerint, világszerte Georgiában nő legdinamikusabban a turizmus. A hegyekben és a hegyi falvakban egyre jobban felkészülnek a turisták fogadására, ami azt jelenti, hogy a világtól elzárt kis hegyi falvakban is mindenütt lehet sört és a nemzeti lepényüket, hacsapurit kapni. Fáradtan és nagyon kiszáradtan érkeztünk Mazeri határába. Tiszta vizű forrást kerestünk, ami az elterjedt állattartás miatt nem csekély vállalkozás. Az első ház, amivel

találkoztunk a faluban, kisebbfajta étteremként kínál mindenféle életmentő ivólét (pl. sört).

Utazás napja Mazeriből Kutaiszibe

Vámos Laci túraszervezésére jellemző, hogy minden-mindent szeretne belezsúfolni a szűkre szabott időkeretünkbe. Az aktív magashegyi túrázást és kulturális programokat egyaránt. Nem idegen tőle nagyobb utazásokkal az egyik országrészből átteleplülni a másik országrészbe csak azért, hogy a legfontosabb látnivalóknál tiszteletünket tehesük. Így volt ez Mazeriből Kutaiszibe való utazásunk napján is.

Martvili-kanyon

A kb. 2400 méter hosszú szűk (mészkö) falak között kígyózó folyó, az oldalakról beömlő víz párája, sejtelmes, különleges hangulatot keltett a sziklabyrinthban
(Fotó: Mocsári László)

Első úticélunk a Martvili-kanyonba vezetett. A Teremtő a krétakori mészkőbe vájódott folyót és csodaszép teraszokról 50-70 méter mélybe zúduló vízeséseket teremtett
(Fotó: Mocsári László)

Martvili-kanyon, avagy „Dinoszaurusz kanyon”

A 75 millió évesre becsült krétakori mészkőben dino-ösmaradványokat találtak, ezért a leleményes turistacsalogatók a Martvili-kanyont „Dinoszaurusz kanyonként” is emlegetik. A turista forgalom növelése kedvéért mindent be kell vetni, ami pénzt hozhat a konyhára!

Prometheus-barlang

Konvojunk második állomása a híres Prometheus-barlang volt. Minden barlangásznak az az álma, hogy ő maga fedezzen fel egy új barlangot, lehetőleg nagyot és csodaszépet. Amiran Jamrshvili és társai 1984-ben fedezték fel a gyönyörű vizes, földalatti mesevilágot.

„A fülünkig ért a sár, amikor először jöttünk. Határtalan boldogságot éreztünk, amikor megpillantottuk a gyönyörű felszín alatti mesevilágot. Alig bírtuk kivárni, hogy megoszthassuk az élményt másokkal!”

Büszkén emlékezik vissza a régi szép időkre az egykori barlangkutató. Egy ilyen barlang felfedezése felér egy lottó ötös találattal, azzal a különbséggel, hogy ettől az ember még nem lesz milliomos, de már nem élt hiába.

Prométheusz-barlang részlet
(Fotó: Mocsári László)

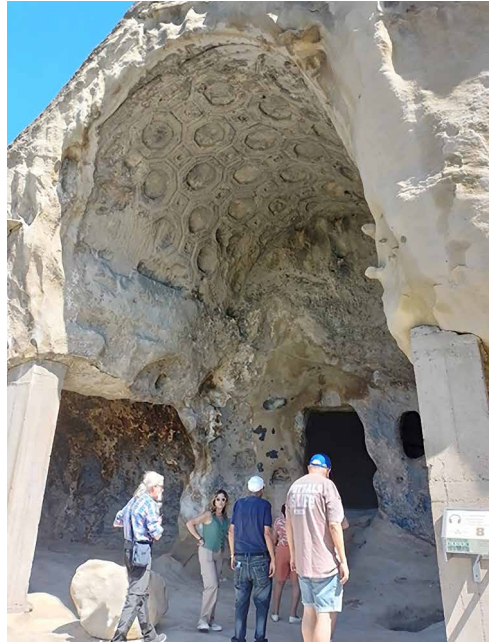
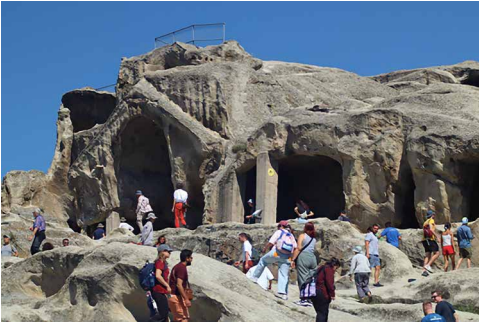
Manapság a kiterjedt barlangrendszer 1,2 kilométeres szakaszát 2011-ben nyitották meg a nagyközönség előtt. Mindenféle színes lámpákkal, reflektorokkal világítják meg a gyönyörű, 60 millió éves képződményeket. A rengeteg látogató és az erős, cifra világítás ugyan nem tesz jót a barlangnak. Kis képzavarral még Prométheusz nevével is reklámozzák azt. A mítosz szerint a tüztolvajt Zeusz a Kaukázus sziklás hegységben egy oszlophoz láncolta, ahol falánk keselyű marcangolta a máját, nem barlangba...

Uplistsikhe „Isten erődítménye”

Autókaravánunk Stepantsminda (Kazbegi) felé tartva félúton, megállt Uplistsikhe sziklába vájt, ősi barlangváros parkolójában. Vámos Lacitól egy órát kaptunk a 3000 éves település bejárására és akár egy borkóstolóra.

Napról-napra, turisták százai ostromolják Uplistsikhe romjait. (Fotó: Mályi József)

*Uplistsikhe „Isten erődítménye”
(Fotók: Mályi József)*

Járáltam a világviszonylatban is igen jelentős pogány vallási központként számon tartott kultuszhely romjai között. Próbáltam elképzelni, hogy milyen lehetett itt a mindennapi és a vallási élet a „pogány világban” és később a kereszténység térhódítása után is.

Az ősi vallási kultuszok a Naphoz, a Holdhoz és az akkori korokban ismert, isteni tulajdonságokkal felruházott planétákhoz kapcsolódtak. (Innen való a hétnapos hét is. Minden nap egy-egy planétának áldoztak.)

Feltételezések szerint, az itteni templom a hét istenség közül a legnagyobb istennek, a Nap istennőjének tiszteletére épült.

Elgondolkodtam azon, hogy Uplistsikhe „Isten erődítménye” megépítéséhez vajon mennyi idő és mennyi emberi kéz kellett? E gigantikus munka láttán, kezdem megérteni Anunnakik (Isten fiainak) lázadását a kegyetlen munka miatt, és elhatározásukat, hogy alkossák meg a szolgálékú emberiséget, és adják át nekik a „felsőbbrendűek igáját”, a templomok, a sírkamrák

és a többi kultuszhelyek építését. Megalkották tehát az embereket, akiket még arra is rávettek, hogy tiszteljék, ünnepeljék és szolgálják az isteneket.^[5]

A tudósok szerint, a kereszténység térhódítása után e barlangvárosban a két hit sokáig megfér egymás mellett, bár az új keresztény központok létrejöttével e vallási központ jelentősége csökkent. „Isten erődítményét” a 13. században a mongolok pusztították el.

Uplistsikhe feltáró munkái a 19. században kezdődtek. Több méter por és homok takarta a barlangvárost. A szakszerű, értékmentő feltárás eredménye: a grúz kultúra ezen kincse ma már a Világörökség része.

5 *Biagio Russo: Az istenek rabszolgái, Az emberiség hajnala. 196. oldal.*

Stepantsminda (Kazbegi)

Hosszú, fárasztó utazásunk a késő délutáni órákban ért véget Stepantsmindába megérkezve. Az előre lefoglalt szállásunk egy részét időközben más vendégeknek adták ki. Újabb szállás után kellett nézni. Szerencsére hamar sikerült újabb szállást kaptunk, nem is messze az előzőtől, pompás kilátással a Kazbekre.

Felhőlángokban áll Gergeti Szentháromság temploma, háttérben a Kazbek keleti oldala (Fotó: Mályi József)

Kazbek

Négyen vállalkoztunk a Kazbek 5047 m magas csúcsának megmászására. Lázasan készülődtünk a másnapi indulásra.

Négy napot kaptunk Vámos Lacitól a csúcs „meghódítására”. Az időnkkel és erőnkkel spórolva, kocsit béreltünk az ötszáz méterrel feljebb lévő Gergeti Szentháromság templom és kolostor parkolójáig (2170 m). Ott lovasokkal alkudoztunk a nehéz hátizsákjaink a Bethlemi-ház és meteorológiai állomásig történő felszállítására. Ezzel az tettünkkel legalább egy értékes napot nyertünk.

Lovasokkal alkudoztunk... (Fotó: Mályi József)

A hágóvas

Mielőtt a lovasok a zsákjainkat felkötözték volna egy szerencsétlen párára, felhívták a figyelmünket arra, hogy a gleccseren jól fog jönni a hágóvas, vigyük magunkkal. Az enyém a hátizsákom legmélyén volt. Úgy okoskodtam; ha a tornacipős hajtó a lovával képes lesz a jeges részeken úrrá lenni, bizonyára én is ki fogom tudni kerülni a csúszós részeket. Ezért kissé felelőtlenül nem szedtem szét a zsákomat a hágóvasam kedvéért.

2170 méter magasságról indultunk és viszonylag jól haladtunk Arsha gerincén fölfelé. Közel 3000 méteren a 360 fokos körpanorámával büszkélkedő vendéglőnél jólesett egy doboz

hideg sör. A vendéglő után észrevettem, hogy az egyik bakancsom talpa az orránál kicsit eleresztette magát. Elöl egy kis zsinórral megkötöttem, amivel a további lazulást sikerült megelőzni. A gleccserhez érve bizony jól jött volna a hágóvas. Egyrészt, meredekebb volt a jég, mint amire számítottam, másrészt a hágóvas jól rögzíthette volna a cipőtalpamat.

Társaim a hágóvassal könnyedén haladtak a jégen, én az oldalmorénán ügyeskedtem fölfelé. De a morénán nem voltam egyedül! Legalább húsz-huszonöt „mezítlábas” botorkált előttem, majd mögöttem. Amikor a gleccser kicsit lan­kább lett, már én is vidáman lépkedtem rajta.

*A morénán nem voltam egyedül
(Fotó: Mályi József)*

*A Bethlen-házhoz (3670 m) érve egy hatalmas sátortábor találtunk a ház környezetében
(Fotó: Mocsári László)*

A Bethlemi-barlang titka

1958 augusztusában egy baráti NDK-s hegy­mászó társaságnak Svalva Cereteli meteorológus elvtárs büszkén mesélte a Bethlemi-barlang megtalálásának történetét, mely a 12-13. száza­di mongol betörés elől menekített templomok, várak, kolostorok kincseit őrizte. Az a barlang valahol a Kazbek dél-keleti oldalához támaszko­dó 400 méter magas un. Mkinvari sziklatorony felső részében rejtőzködött. Igen magasra és megközelíthetetlen helyre vájták barlangot, ahol a monda szerint Krisztus bölcsőjét és Ábrahám sátrát is őrizték. Ezért kapta a Bethlemi-barlang nevet. Cereteli elvtárs sok éves hitetlenkedése után mégis kutakodó kíváncsisággal, 1948 januárjában alpinisták segítségével talált rá a 4000 m magasságban lévő barlangra. A barlang kincseit azóta a Kazbegi Múzeumban őrzik.^[6]

Mire beköltöztem a sátorba, teljesen levált az egyik bakancsom talpa. Numero egyes ne­hezítés. Nem gondoltam volna, hogy a hűséges bakancsom ilyen kiélezett helyzetben, ilyen hirtelen cserbenhagy. Sebjaj, megoldjuk! Az aprószeres dobozomból Gorilla nevű ragasztót halásztam elő, azzal sikeresen megragasztottam a bakancsom talpát. A másik talp is „elindult”, oda is kentem egy kis ragasztót, az utolsó milli­grammokat. Ragasztó + vékony zsineg = újszerű bakancs.

Másnap reggel, akár csúcstámadásra is indul­hattunk volna, mert az előző napokban voltunk már kétezerkilencszáz méteren, de jobbnak láttam akklimatizációs túra gyanánt legalább 4100-4200 méterig felmenni a gleccseren és egy kicsit begyakorolni a téli hegymászó technikát. Szép időben, kényelmesen mindenre elegendő időt hagytunk. Visszatérve az alaptáborba a korahajnali indulásra készülődtünk. Két napja alig aludtam valamit. Numero kettes nehezítés.

⁶ Fritz Rudolph, Percy Stulz, Henry Lewenstein: *Keresztül-kasul a Kaukázuson. Sport Kiadó, Budapest, 1965. A Bethlemi-barlang titka, 92-97. oldalak.*

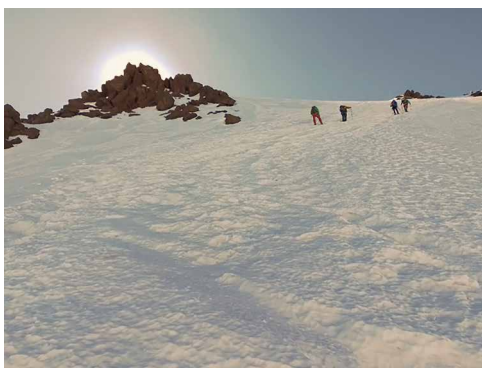

Ragasztó + vékony zsineg = újszerű bakancs
(Fotó: Mályi József)

Csúcstámadás

2024. augusztus 18. vasárnap. Hajnali kettő-kor indultunk a Kazbek támadásra. Éjszaka mínusz 10°C alá lehült a levegő, a szél is kellemetlenkedett. Egy meredek, sötét, mélybe vesző patakátkelésnél lejegesedett kövek fogadtak. Az erősen kopott bakancsom talpa miatt nagyon veszélyessé vált az átkelés. Fénya Józsi a sítotját nyújtva segített átkelni a patakon. A nagy sötét éjszakában, szokatlanul erős szavak záporoztak az őszülő fejemre. Bár értem a hang gazdájának félelmét, miszerint: „Hogy bízhatom a sorsomat egy olyan vezetőre, akinek egy patakátkelésnél segítségre van szüksége és a sítotjait sem fogja szabályosan?” No de mégis! „Ideje van a szólásnak és ideje a hallgatásnak... Mindennek rendelt ideje van.” – mondta volt egyszer a bölcs Salamon király.

Lassan hajnalodott. Felkelt a Nap és mi már a Kazbek orosz oldalán bandukoltunk fölfele. A hágóvas, a jégcsákány ütemesen tette a dolgát, tíz lépés, pihenő, újabb tíz lépés és máris négy jóbarát állt a Kazbek 5047 méter magas csúcsán. Egyébként az út fölfelé gyönyörű volt a nagyon jóminőségű havon.

Úton a csúcs felé.
(Fotó: Mályi József)

Négyen a Kazbek csúcsán: Mocsári László,
Mályi József, Fénya József és Telihay Gergely
(Fotó: Mályi József)

(Fotó: Mocsári László)

A Kazbek

Most, hogy már szerencsése leértünk a Kazbekről és hamarosan levesszük a hágóvasainkat, illő néhány szót szólni magáról a Hegyről is.

A környéken az egyetlen vulkáni csúcs. A meghódításáért 1807-ben kezdődött meg a harc, de csak hatvanegy évvel később, 1868-ban sikerült az angol Freshfield-Moore-Tucker triónak Dévouassoud hegyvezető segítségével megmászni. 1897-ben a magyar Kaukázus-kutató Déchy Mór volt a nyolcadik sikeres hódító. Azóta, évente több százan is feljutnak a Kazbek csúcsára, most éppen mi négyen is.

Stepantsminda (Kazbegi)

2024. augusztus 19. hétfő. Szomorú dátum az engem legalább 30 éve szolgáló műanyag bakancsom életében. Amint a gleccseren leértünk és a hágóvasainkat levettük, már csak a vékony zsinegek pókhálójára bízhattam a bakancsom héjának és gumitalpának összetartását, ami nem sikerült. A teljesen sima műanyag talp kezelhetetlenül csúszkált a köveken. Néhány nagy puffanással ugyan megúsztam az 1000 méter visszautat Kazbegibe, de meg kellett válnom az eddig hűségesen szolgáló bakancsomtól. Sajnos az anyag is előregszik, a sokéves bakancsokat használat előtt alaposan meg kell vizsgálni, alkalmasak-e még az adott túrára. Fénya Józsi a Kazbek túra előtt, Mocsári Laci a túra után dobta el a bakancsát. Azt lehet mondani, hogy ez a túra, bakancsgyilkos túra volt.

Tusheti régió, Tusheti National Park

A kazbek-i túra után egy négynapos, nehéz, magashegyi trekking túrára készülődtünk a világtól elzárt Tusheti régióba. A világ egyik legveszélyesebbnek titulált hegyi szerpentinén, könnyen manőverező Mitsubishi Delica 7 üléses terepjárókkal igyekeztük elérni a Tusheti Nemzeti Parkba tervezett túrák kiinduló állomását, Dartlo-t.

A félelmetes hegyi szerpentin

(Fotó: Mocsári László)

Ezt a 72 km hosszú hadiutat állandóan javítani kell a vízmosságok és földcsuszamlások miatt. Két autó találkozásakor, az egyiknek ügyesen, félelmetes manőverezéssel kell félrehúzódnia. Az út mentén sok kereszt jelzi, hogy néha egy-egy manőverezés nem járt sikerrel. Az adrenalin szintem kímélése érdekében, a kocsni belsejébe húzódva, próbáltam nem tudomást venni a környező világról. Bár fantasztikusan érdekes és értékes kis falvakat találtunk a Tusheti régióban, nem kíváncszom ezt az utat megismételni.

Egy elvétett manőver emléke

(Fotó: Mocsári László)

*A sofőrjeinket a megérkezés után, tapssal köszöntöttük. (Középen „Magyar Zoli”)
(Fotó: Mocsári László)*

Dartlo

A Keleti-Kaukázus magas régiójában, az orosz határhoz közel helyezkedik el. Erődített házai és tornyai a 18. században épültek, de már jóval korábban is lehetett itt település. Északról a négyezer métert is meghaladó vízválasztó, Délről a végtelen hegyek és a megközelíthetetlenlensége védte. Mégis voltak időszakok, amikor a szomszédos államok felől (pl. Dagesztán) rabló támadások érték. A szovjet időszakban Tusheti régió lakosságát Grúzia más régióiba telepítették át. Akkor kezdődött a környék lepusztulása. Az 1990-es évekre a falu teljesen elnéptelenedett. 2015-ben Világbanki támogatással kezdődött meg a falu újjáépítése. A robbanásszerűen megélénkülő turizmus sok családnak ad itt megélhetést.

*Egy többemeletes ház Dartlóban
(Fotó: Mocsári László)*

*A 19. században, miután Grúzia az Orosz Birodalom része lett, Dartlo-ban orosz stílusú bazilika épült. Mivel a templom a helyi imaszentély tetejére épült, néhány év elteltével a dartlóiak részben lebontották, hogy visszaállíthassák régi vallási szentélyüket. Ma egy kis harang lóg a templom oldalán, ahol hagyományos vallási szertartásokat végeznek
(Fotó: Mocsári László)*

*Dartlóban és Georgia-szerte alapos munkával elkészített, „áttörtmintás”, gazdagon díszített tornácokkal találkoztam. Szépségükkel nem tudtam betelni. A társaságunkból néhányan szobát béreltek a felújított régi házakban. Az időutazásuk miatt kissé irigyeltem őket
(Fotó: Mályi József)*

Ez a dűledezőfélben lévő ház bizonyítja, hogy már korábban is gyönyörű, igényes tornácokat építettek az itteni hegylakók. Valószínűleg a hosszú téli bezárkózás gyümölcsei

(Fotó: Mályi József)

Dartlo – Girevi

A Pirikitis Alazani-patak a Atsunta-hágóban ered, majd Dagesztán felé, Keleten hagyja el Georgiát. Mi a csodaszép fekvésű patakot követve igyekeztünk a 3431 méter magas hágó felé a Tusheti régió védelmi vonalán a szép történelmi falvakat sorra látogatva.

Girevi tornyai

Girevinél grúz-orsz határőr állomás működik. A Shatilibe igyekvő csapattagok személyi adatait alaposan megvizsgálták, idegennyelvű kérdőíveket írtattak alá velünk, majd egy csoportos „bumagival” (ბუმაა) engedtek tovább. A határőr bázist nem volt szabad lefotózunkk

(Fotó: Mocsári László)

A dombtetőn a múlt, a szabadtéri néprajzi múzeum, alatt a modern idők vívmányai várják a fáradt vándorokat. A háztetőn napelem biztosítja az áramot wifi-nek, hűtőszekrénynek és a hideg söröknek.

(Fotó: Mályi József)

Útelágazás

(Fotó: Mocsári László)

*Közeledünk a Khakhidi-rét felé
Lent a réten útépitő munkások tanyája, tágas
mező és hideg sör fogadott. Csapatunk szí-
vesen maradt volna a kiváló táborhelyen, de
Vámos Laci „nem engedett a negyvennyolc-
ból”. Tovább kellett menetelnünk a tervezett
táborhelyünkig. Másnap hosszú, nehéz út
állt előttünk.*

(Fotó: Mályi József)

Khakhidi-rét – Atsunta-hágó (3431 m) – Khidotani-gerinc

*Átkelés a Pirikitis Alazani-patakon. Kedves
Zsuzsa és Telihay Gergő lábat mos a patak-
ban. A többiek lázasan készülődnek a frissítő
lábmosáshoz*

(Fotó: Mocsári László)

*Már csak pár lépés a borzalmasan magas
Atsunta-hágóig. A hatvan pluszosok kemé-
nyen küzdenek, meg-megállva. A sorban a
harmadik harcos, Soós Gabi Brassóból már
kéthetes (77 éves)
(Fotó: Mocsári László)*

*Atsunta-hágó 3431 m elérésével magunk
mögött hagytuk a híres Tusheti régiót és
beléptünk a Pshav-Khevsureti Nemzeti Park
területére. Előbb észak-nyugati irányt tartva
a Khidotani-gerinc oldalában harántoltuk
(Fotó: Mályi József)*

A Khidotani-gerinc harántolása nem volt veszélytelen. Elgondoltam, hogy ha itt valaki kicsúszna, több száz méteren keresztül esélyes se lenne lefékezni magát a meredek hegyoldalban. Alig vártuk, hogy túljussunk ezen a veszélyes szakaszon. Szőlősi Szili egy helyen, ugyan bemutatott egy rögtönzött fekvőtámaszt, szerencsére azonnal megállt, komolyabb következmények nélkül megúszta a talajtornát

(Fotó: Mocsári László)

A Khidotani-gerinc vége felé közeledve egy nagyobb vihar is közeledett, a szemközti hegy tetejére már havat is hintett. Bár mindannyian védett helyre igyekeztünk, a természet csodálatos elemeiben gyönyörködve örültem, hogy itt lehetek. Lentebb egy újabb határőr állomás kis épülete látható, ahol tudtak már az érkezésünkről. Másnap elkérték a „bumaginkat”, és elvégezték a kötelező formaságokat

(Fotó: Mályi József)

A határőr bázistól jobbra le egy újabb hegyi büfé várt minket. Udvarában sátraztunk, a sőtésében főzőcskéztünk és jó grúz söröket iddogáltunk

(Fotó: Mocsári László)

Általában az időjárás kegyes volt hozzánk. Megvárta, hogy felállítsuk a sátrainkat, csak azután szórt meg borsó nagyságú jégesővel

(Fotó: Mocsári László)

Anatoli

A Khidotani-gerincről eső reggelen kezdünk meg az újabb ezer méteres ereszkedésünket. Szerencsére az eső hamar elállt és az út sem csúszott. A Khonischala-patak völgyébe leérve, már kényelmes úton baktattunk az orosz-grúz határőrvidék elszórt őrtornyai előtt. Ott, ahol a kis tisztavízű Khonischala-patak sietett a megáradt Andaki-patakba, „mint gyermek anyja kebelébe”, ért véget a Khidotani-gerinc. A kávébarna sárfolyam félelmetes látványt nyújtott. A patakok színe elárulta, hogy melyik vízgyűjtőn esett több csapadék az elmúlt napokban.

*A néhány házból álló Mutso első háza, mint ahogy már megszoktuk, hegyi vendéglőként működik és kényezteti az arra tévedő turistákat, így most minket is
(Fotó: Mályi József)*

Anatori

Mutso erőd romjait elhagyva egyre szélesedő, kocsijúton meneteltünk egyenesen az orosz határ – Csecsenföld felé. Butekhi hegynék ütközve fordultunk vissza Délnek Shatili újjáépített városkájá felé.

*Az éles fordulóban szomorú, többféle legenda övezte emlékhelyre értünk. Nem tudni pontosan, hogy mi történhetett, a legelfogadottabb az a verzió, hogy a fekete halálban, a pestisben megbetegedett embereket az itt található házakba száműzték, hogy a családjaikat, falvaik lakosságát ne veszélyeztessék. A szerencsétlenek itt vártak a halálra. Csontjaikat rácsos ablakok és a Szent Biblia őrzi
(Fotó: Mályi József)*

Shatili

Shatilibé megérkezve véget értek a magashegyi túráink. Még várt ránk Tbiliszi és Kutaiszi.

(Fotó: Mályi József)

*Mocsári Laci poénkodás helyett alaposan bejárta a csodálatosan újjáépített várost, megízlelte a helyi gasztronómiai sajátosságokat és még a hálószobákba is bekukkantott
(Fotó: Mocsári László)*

Tbiliszi

*Gyalogos híd a Grúz fővárosban
(Fotó: Mocsári László)*

*Ronald Reagan elégedetten tekint a Grúz parlamentre. Elvitathatatlan szerepe volt Grúzia függetlenségének elnyerésében
(Fotó: Mályi József)*

Hányan mondhatnánk el magukról? „Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam.”^[7]

Mályi József

⁷ Pál második levele Timótheushoz 4:7.

Szabolcsban és szomszédságában

Ebben az anyagban Magyarországnak Kárpátaljával határos viszonylag kevésbé ismert területeiről szeretnék felvillantani egy-egy képet – és kevésbé túsákat ismertetni –, mert Szabolcs, Szatmár és Bereg vármegye meglepően gazdag a megmaradt építészeti emlékekben. Bizonyára azért, mert bár ide is betörték és pusztítottak 1660 táján a bosszúsomjas lengyelek II. Rákóczi György szerencsétlen hadjárata után és az I. Ferdinánd és János Zsigmond hívei közti magyar testvérháború itt is dúlt a XVI. század közepén, azért ezt az országrészt – távolabb a törököktől – mégis csak jobban megkímélte a sors.

A megmaradt értékekből szeretnék felvillantani egy-egy képet, és miután a családom apai ágon szabolcsi, ezért emellett talán valami keveset ismertethetek az egykori itteni paraszti életből is. Ebben segít nekem az 1882-ben született Nagymamám, aki az 1960-as években mesélt az egykori szabolcsi, pontosabban annak a Tisza melletti részének, a Rétköznek múltjából, az akkori életről.

Apám középparasztnak volt. Hatan voltunk testvérek. Az 1880-as években elég nehéz volt egy nagy családot eltartani. Mert abban az időben olyan esőzések voltak, hogy csak a földeknek a dombjai látszottak ki a vízből. Ahol mi laktunk, csak a fele kert volt kint a vízből. Csak nádas és a víz szélein kaszálók voltak. Mindezeket az Apánk beszélte el a gyermekeinek.

Aztán mi volt még a nagy baj! Amikor a Tisza is kiöntött és elborította a kéki határt – és sok éven át. Víz alatt voltak a földek. Kékhez Dombrád 17 kilométer, azt is csak csónakon lehetett megközelíteni!

A nép így nehéz helyzetbe jutott. Kevés volt a föld ami nem volt víz alatt és nem tudták a kenyérnek való gabonát hova vetni.

Amikor szárazabb évek jöttek, a földeken nagy zombékok nőttek, majd kezdtek aztán szikkadni a földek. Minden ember a maga földjét irtotta a zombéktól, hogy szántóföldet csináljanak belőle. Akkor aztán termett a föld búsásan.

Ahol pedig a víz lentebb helyeken ott maradt, rengeteg sok hal volt benne. Úgy hogyha északára berakták a hálót, reggelre annyi hal volt benne, hogy szekérrel kellett érte menni.

Visszaemlékezve a gyermekkori időmre akkor még nem volt nagy cséplőgép, csak egy kis dob. Ahhoz volt egy járgány, ami a kisdobot hajtja és négy lovat fogtak bele és az hajtotta a dobot. A gabonát csak földről ettették, olyan alacsony volt a dob.

Én mikor már elértem azt az időt, hogy az iskolába menjek, ... abban az időben is el kellett végezni a 6 osztályt, amit el is végeztem. Mikor az első osztály kezdődött, akkor még csak palatáblára írtunk palavesszővel és a tábla végére volt egy szivacs kötve és ha eltévesztettük az írást, a szivaccsal letöröltük. (Ma már olyasmit nem lehet látni. Mert már csak irkába írnak a gyermekek.)

Mikor aztán az iskolát bevégeztem, megúrvacsoráztattak.

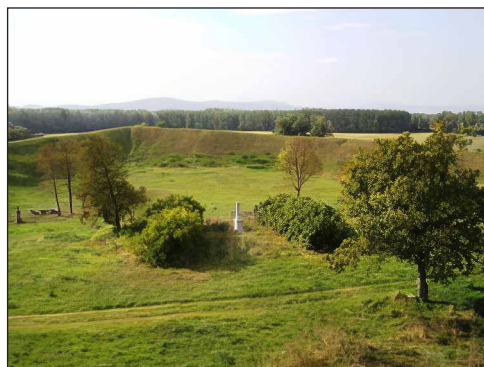
És még kellett két évig ismétlőbe járni. Azt hetenként kétszer kellett elvégezni, kedden és csütörtökön, és így abban az időben is el kellett a 8 osztályt végezni. De nem egyfolytában mint most van.

Szüleim idejében (tehát mondjuk 1848 táján) csak bérelt földből lehetett élni, mert minden a Nemesuraké volt. Minden hold földért egy mércze gabonát fizettek és a bérletet minden cséplés után el kellett a Földesúrnak Debreczenbe szállítani. Az ő Apjának ökrei voltak és azon szállította el a bérletet.

Történt, hogy a Nemes úr megtudta, hogy a Nemességet törölik, a Jobbágyság felszabadul. Akkor aztán eljött Kékre a földtulajdonos és mondta a bérlőinek, hogy eladó a birtoka. Akinek vevő szándéka van, vegye meg. Tehát úgys történt. Ki mennyi földet bérelt, az azt meg is vette.

Így aztán mikor a föld gazda kézbe került, mindenki jobban igyekezett gondozni, mert már akkor mindenki tudta, hogy már az az ő tulajdona.

Talán ennyi elég is ízelítőnek a szabolcsi Rétköz egykori világából. Ezen az alapon szeretnék egy kis válogatást adni a Szabolcs, Szatmár és Bereg Magyarországon maradt területeinek gazdságáról.

Szabolcs – földvár

Vaja – Vay kastély

A vármegyének és a képen látható földvárnak nevet adó Szabolcs valószínűleg Árpád testvére volt, majd utóda a főfejedelemségben. Szerintem ez a szinte épen megmaradt, vagy 1100 éves földvár Magyarország egyik legnagyobb nevezetessége. Kár, hogy viszonylag oly kevésbé ismert.

Vaján a Vay-kastély fontos események színhelye volt 1711-ben. Vay Ádám, Károlyi Sándor

itt készítette elő Rákóczi Ferenc találkozóját a Habsburg-hadak magyarországi főparancsnokával, Pálffy Jánossal.

A találkozó nem hozott eredményt. Ennek ellenére Károlyi Sándor aláírta a szatmári békét. Ez erős viták témája a történészek között. Véleményem szerint – és szerintem ez a realizmus – Magyarország teljesen kimerült: az eleve nagyon szegény országot a 8 éves háború kimerítette, a francia segítség ekkor már elmaradt, a Habsburg-angol szövetség erre az időre tulajdonképpen már legyőzte a francia nagyhatalmat és mindennek tetejébe súlyos járvány pusztított az országban. Ilyen körülmények között én a realista kompromisszumra hajló Károlyi mellé állok az idealista, hajthatatlan Nagyságos Fejedelmével szemben.

Nyíregyháza – Városháza

Nagykálló – Vármegyeháza

A két vármegyeközpont: Nagykálló a korábbi, majd a XIX. század második felétől az új: Nyíregyháza. Ez utóbbi lehetett akkoriban az egyik leggyorsabban fejlődő város, s így az eklektikus építészet egyik fellegrája Magyarországon.

Kállósemlő – Kállay-kúria

Pócspetri – az a szennyes ügy...

Érdemes elolvasni Kállay Miklós miniszterelnök (1942-44) emlékiratát, hogy jobban megértjük az 1940-es évek első felében uralkodó nagyon összetett politikai helyzetet Magyarországon. Talán segíteni fog...

A Rákosi-korszak egyik szennyese a Pócspetri-ügy. Rákosiék példát akartak statuálni – még ha ártatlan embert is végeznek ki...

További helységek:

Máriaipócs – nagy görögkatolikus búcsújáróhely

Nyírbátor – csarnoktemplom a XV. század végéről

Csarodai középkori freskók

Tákos

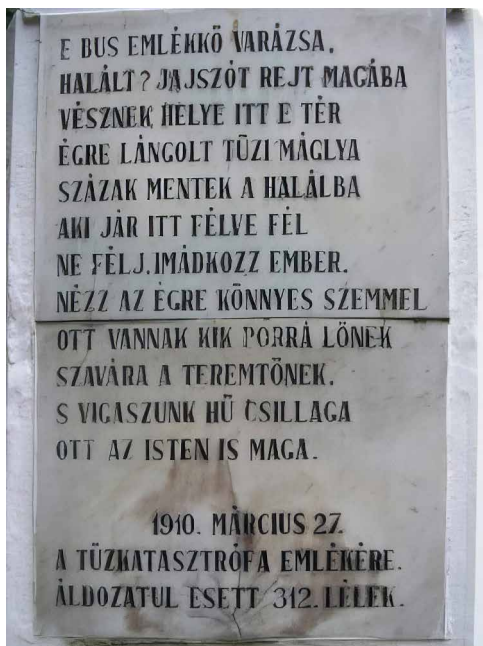
1766-ban épült. Zsindellyel fedett templom.
Szószéke malomkőre épült. Fala sárból és
fából készült úgynevezett paticsfal

Csengeri ref. templom
A magyar ref. egyház alapító helye
(1570, Méliusz Juhász Péter)

Szatmárcseke
Kölcsey Ferenc sírja

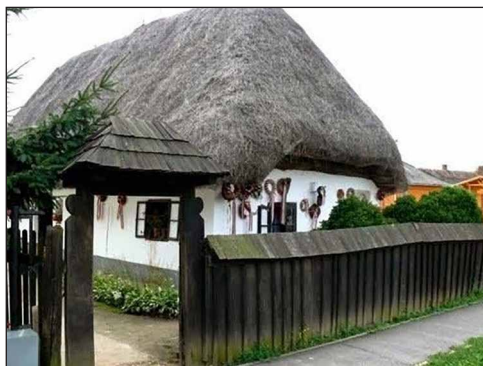
Ökörítőfülpös
Egy emlékmű emlékeztet egy szörnyű tra-
gédiára: 1910-ben 312 fiatal halt tűzhalált a
rájuk szakadt égő deszkaszínen,
ahol multság volt

Szatmárcseke
Csónakos fejfák

Túristvándi
Vízimalom

Tiszacsécse
Móricz Zsigmond Emlékház

A fotó illusztráció
(<https://hu.pinterest.com/pin/928093435693309126>)

LÚDTALP-BETÉT DAL

Kacsatánc,libatánc,
Ütemre van hápogás,
Rikoltás és szárnycsapás,
Ita-tóhoz indulás.
Háp-háp-háp, gá-gá-gá,
Háp-háp-háp, gá-gá-gá.

Tetőtől talpig fehérben,
Piros csőr a színjelzésem.
Tollam mártják a tintába,
Pacával van aláírva.
Háp-háp-háp,gág-gá-gá.
Háp-háp-háp, gá-gá-gá

A lúdtalpom mikor gágog,
Csőrömet is jól kitátom.
Ha fázik a libabőröm,
Jólesik a tollas ködmön.
Háp-háp-háp,gá-gá-gá,
Háp-háp-háp,gá-gá-gá.
Tömött májам majd szétduzzan,
Eladják majd szuvenyírnak.
Jobb a nyakam két tyúknaknál,
Levesem a spenóténál.
Háp-háp-háp, gá-gá-gá.
Háp-háp-háp,gá-gá-gá.

Telitalpas libalárma
Kihallik a mi uccánkra.
Fehértollas társaság,
Ez az udvar csupa sár!
Titty-totty, littty-lotty,
Piccs-paccs,liccs-loccs.

Sáros tollú nagy sereglet,
A sok dolmány mind mocskos lett.
Menjetek a Patyolatba,
Forgófejes mosodába!
Titty-totty, littty-lotty,
Piccs-paccs, liccs-loccs.

Hej,ti rátóti legények!
Mitől nagy a mellényetek?
Libalopó sihederek:
Ti vagytok az ügyetlenek!
Háp-háp-háp, gá-gá-gá,
Háp-háp-háp,gá-gá-gá.

A gúnár is nagyot csípett,
Nyalhatjátok sebeteket,
Nektek nem lesz lúdláb ebédre,
Csak nyakleves rátok öntve!
Háp-háp-háp, gá-gá-gá,
Háp-háp-háp,gá-gá-gá.

Ludaskása a kedvencem,
Fatányéros eledelem.
Ludas vagyok én is ebben,
Bicska van a mellényzsebben.
Háp-háp-háp, gá-gá-gá,
Háp-háp-háp, gá-gá-gá.

Kacsatánc, libatánc,
Ütemes a hápogás.
Márton napra felkészülve
Menjetek a legelőre!
Gá-gá-gá,háp-háp-háp
Gá-gá-gá, háp-háp-háp.

WEGYÚR GÖDÖRBE GURUL

Egy ködös, hűvös őszi reggelen
A fellegvárra vetem a tekintetem.
Ködfüstös felhő tetején
Sziklák kiálló peremén
Éltes kövek mesélnek
Kalandos történeteket.
Legendákat idéznek,
És a múltról regélnek.

Nagybajszú vitézek,
– erősek és merészek
Az ellenséggel farkasszemet néztek.
Életüket arra áldozták,
Hogy megvédjék váruruk igazát,
Ha kellett még vérüket is adták.
Mi maradt utánuk?
Csontjaikat hol találjuk?
Börtön mélyén rozsdás láncok,
Innen szálltak fel a sóhajok.

Várurak most hol vagytok?
Szolganépnék már nem parancsoltok.
Az őrség már nem vigyáz,
Nincs itt sem ünnep, sem gyász.
Kürt és ágyú meg nem szólal,
Mindent néma csönd ural.
Csak csupa csonka kőfal
Dacol még a romlással.
Mindent, mit lehetett
Az őstermészet visszavett.
Várudvaron a bokrok és fák
A maradékot is takarják.
Egykor büszke magos vártorony
Maradéka egy sziklahalom.

Hollópár és vörös mókus a hely őrzői,
Alabárdos helyett most ez is megteszi.
Nem jár erre senki emberfia
Mert méteres szúróson kéne átgázolnia.
De mivel ott a régi rom,
Ennek megmászását megcélozom.

Hogyan készül fel erre Wegyúr,
Aki a pokolban és az őserdőben is úr?
Mit nekem egy ilyen ősdi vár bevétele,
Rohamra indulok, de ízibe.

Wegyúr felszerelkezik,
Harci díszbe öltözködik:
Védősisak, bakancs, macheta,
Mászókötél és fejlámpa.
Ha meglátná most egy arra járó,
Biz' megcsodálná - Mi a manó!
Mire ez a védő maskara,
Hová készül ez az emberfia?

Keskeny ösvényen indulok,
Elágazásnál a csúc s felé fordulok.
Sűrűben kapaszkodom felfelé,
Vágom az utat kétfelé.
Suhog a macheta,
Hullik az ágak apraja.
Szétverem a zöldet,
Mintha látnék benne ellenséget.
Támadok előre, ki akad utamba,
Taposok, vagdalok bele az ágakba.
Egy ilyen romvár csak nem áll ellenem,
Beveszem, vár reám a győzelem!
Én vagyok a parancsoló,
Természettel hadakozó betolakodó.

Kidőlt fába és ágakba botlik a lábam.
Nehezebb ez a várbevétel mint gondoltam.
Szaggató tüskékkel hadakozám,
Pók és háló az arcomon jó néhány.
Látom már a várromot igen közelről,
Jól meg kéne nézni kívülről-belülről.
Még 20 méter köves és bozotos,
A várarak rézsúje ugyancsak csúszos.
Korhad t mohás fatörzs reccsen alattam,
Ekkor még egy gyökeret elkaptam.
Most egy nagy kövön kigurul a talpam,
Egy meredély szélén találok magam.
A lendület továbbvisz, lecsúszik a lábam,
Gurulok lefelé egyre csak gyorsulva
Kerek kövekkel lavinát indítok útjára.

Míg egyszer csak kopár falon vagyok.
 Most 5 méter szabadesést kapok,
 Lábam kalimpál, keresi a támaszt,
 Nincs semmi olyan, ami megakaszt.

Aztán egy nagy huppal érkezésem vagyok,
 Egy nagy törmelékes gödör alján vagyok.
 Nem vagyok egyedül, mellettem egy kigyó,
 Ettől aztán én sem vagyok mosolygó.
 Jobban megnézve egy keresztos vipera,
 Hosszú csík a hátán, fején egy X akta.
 Hogy ki ijedt jobban, nem tudhatom,
 Mert pillanat múltán már csak a farkát látom.

Nem fordultam sem a vár egykor volt urához,
 Sem a hegyet védő szellemvilághoz.
 Én vagyok a betolakodó erőszakos manusz,
 Olyan alak, aki már helyből felettébb gyanús.
 Mert ez a vár képes megvédeni magát,
 Ilyen vagdalkozó miért teszi be ide a lábát?
 Persona non grata – Kifelé!
 Kiebrudalása tegye ezt számára emlékezetessé!

Erőszakos behatolás az érintetlen természetbe,
 Ősnövényzet harmóniájának megsértése
 A hegy szellemének akarata ellenére,
 Mindezt előre megfontoltan elkövetve
 Legyen meg hát méltó büntetése!
 Eme halmazatban elkövetettek büntetési tétele:
 Elkövető azonnali gödörbe vetése!
 Ott-tartása meghatározatlan idő,
 amíg meg nem bánja tettét az elkövető.
 Lehet egy óra vagy életfogytiglan,
 De egyedül, mint egy magánzárkában.
 Ehhez nem jár ellátás és őrzés,
 A rab feladata a kimenekedés.

Súlyosítja ezt még a sok-sok horzsolás,
 Fejemben és nyakamban a fájás.
 Kezem és lábam mind egyben,
 Leltár szerint minden rendben.
 Csak a hátam húztam meg kegyetlen,
 Térdem is sajog, de rendesen.
 Lekuporodva egy halomra
 Merültem gondolataimba.

Elérkezett az elmélkedés ideje,
 Helyzetemen töprengve,
 Szépen elcsendesedve,
 Majd elszenderülve,
 Szinte megsemmisülve.

Álmomban megjelent a várvédő angyal
 Igazságot osztó hatalmas nagy karddal.
 Tudatta velem, hogy a vár megtekintése
 Megpróbáltatásom ellenére
 Lehetséges, de van feltétele.
 Erőszakkal nem vehetem be.
 Tanulhatok ebből az esetből,
 És még kijuthatok a cseberből.
 Csakhogy aki ide merészkedik,
 És nem tisztelettel viselkedik,
 Ilyetén próbának alávettetik.

Kábultan ébredve
 Néztem fel a szürkületre,
 Csótlásra vagyok kényszeredve.
 Körben mindenütt meredek,
 Sehöl felmászáshoz kapaszkodót nem lelek.
 És amint felfelé nézek
 A nagy lapátfülesre tekintek.
 Mint egy kárörvendő szellem,
 A kritikus helyzetekben ez a számárnyúl követ
 engem,
 És a magasból búcsút int nekem.
 Ez az én végzetem?
 Valahogy azért csak-csak ki kéne jutnom innen.

Ha nem jutok felszínre
 Itt maradok mindörökre.
 Betemet a lehulló kő és avar,
 Ez a természet rendje, senkit ez nem zavar.
 De ha ez így marad,
 Nem látom a várat,
 Engem ugyan hiába várat,
 Nem lesz több kihívás
 Nekem sem lesz több versírás,
 Kinek kell a versírás?
 És a számárnyúl mihez kezd?
 Szabadság helyett lesz a ketrec.

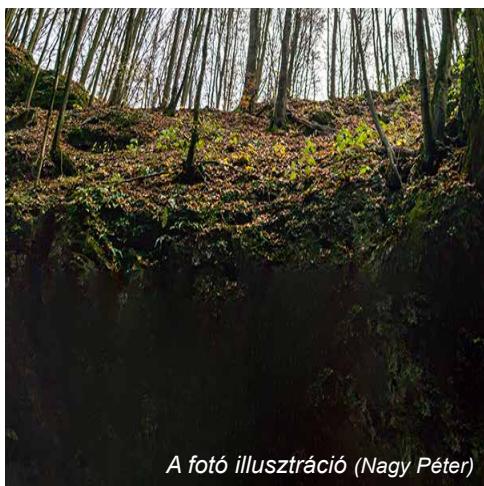
Honnan várható valami mentesség?
 Talán működik a telefonos segítség,
 Ha már a közelben nincs emberiség.
 Nyomkodom a bunkofonom,
 A 112-vel próbálkozom.
 De térerő híján
 Semmit nem ér a technikám.

Sötét és hideg megül a gödörben,
 Wegyúr kushad annak fenekében.
 Nem tud aludni,
 A majré és a cidri
 Hatalmába keríti.
 Lidércek, szellemek röpködnek felette,
 De ettől még marad a kelepce.
 Megpróbálja úrként viselni a próbát,
 Semmi panasz nem hagyja el száját.

Így jön el a hajnal,
 S mivel minden új nap
 Temeti a múltat,
 Új kezdet, új lehetőség.
 A fogvatartó mélység
 A való kényszerűség.

Talán ha a gödör kifordítható lenne,
 Úgy egy sziklaormot képezne,
 Ha a képződményt szoroznám mínusz eggyel,
 Elégedett lehetnék az eredménnyel.
 Vagy egy telepatikus bunkofon segítene rajtam,
 Amin egy médiumnak üznének, hogy baj van.

Csupa jó gondolat,
 De ettől még Wegyúr alatt marad.
 Panoráma ellentéte a kilátástalanság,
 Melyet itt megélve úrrá lesz rajtam a bezártság.
 Csak a szellem képes szabadon szárnyalni,
 Csapongásának nem is lehet határt szabni.
 Csakhogy a testem van itt és most fogságban,
 Magam kell segítsek ebben a bajában.
 Új elképzelésem, hogy mivel van kötelem,
 Ami nemcsak arra jó, hogy önnön nyakamra
 kössem.

A fotó illusztráció (Nagy Péter)

Próbálom feldobni, hátha fennakad.
 5 kísérletem arra jó, hogy mindig egy kis törme-
 lék a gödörbe szakad.
 Ha ezt napokig csinálom, talán lesz a kupac
 akkora,
 Hogy felmászhathatnék rajta.

Újabb kísérlet, rövid botot kötök a kötél végére,
 Így dobom fel a felszínre.
 Tizedik próbánál kellően fennakad,
 Mászhatok fölfelé, hogy a nyakam is dagad.
 Most érzem igazán, hogy itt is fáj, ott is fáj.
 De ennél fontosabb, hogy közeledik a gödörszáj.
 Erőm utolját mind beleadva
 Érkezem a hőn áhított célba.
 Kiérve a gödörből minden megszépül,
 Wegyúr felérkezett és rögtön kiterül.

Egy óra múltával körbejárom tekintetem,
 Keresem a várat, ott van az előttem.
 Már nem tiltakozik látásom ellenében.
 Vánszorogva ugyan, de átjutok belülré,
 Meghatódva nézek a várfal peremére.
 Megtanultam, hogy tisztelettel tekintsek a vár
 szellemére
 És a természet szentségére.

Egy jelzéstestés tanulságai

A turistajelzés sok más egyéb mellett szintén magyar találmány! Trianon után felértékelődtek középhegységeink. Az első jelzések még piros körben, fehér alapon, az út száma volt felfestve fekete színnel. (A Mecsekben 2016-ban még láttam ilyet a Tubes oldalában. Ezt vették át később az Alpok országai, ahol a két piros sáv közötti a fehér alapon ma is fekete szám látható.) Csak az 1920-as évek végén tértek át a ma használatos rendszerre. A külföld a Gödöllőn megszervezett Cserkész Dzsemborin ismerte meg és ezt követően terjedt el az egész világon.

Az elmúlt hónapokban, hegysegekben az eddigiektől eltérő, gyakran félreérthető, vagy éppen számomra ismeretlen turistajelzésekkel találkoztam. A Magyar Természetjáró Szövetségben megtudtam, hogy új jelzéstestő szabályzat az oktatóanyag került használatba

Az 1990-es évek végén a BTSSz technikai bizottságától a mi szakosztályunk is felvállalt egy jelzés felújítást. A Pilis-hegységben a Piliscsév vá. – Piliscsév – Pilisnyereg – Pilisszentlélek – Hirsch-órom – Pilismarót – Búbánat völgy – Vaskapu th – Esztergom vá. közötti 43 km hosszú útvonalat ezt megelőzően utójára valamikor a hetvenes évek közepén újíthatták fel.

Ennek kapcsán néhány olyan tapasztalatra tettünk szert, melyeket a fenti anyag nem tartalmaz, és talán a mai jelzéstestők is hasznosíthatnak.

Szakosztályunk erre az időre erősen előregedett, így a jelzéstestő munkatúrák megszervezésével hármas célt kívántunk elérni:

- A középiskolás korosztály már nem igen jár szüleikkel a hegyekbe. Inkább saját maguknak szervezik programjaikat. De a szakági túrákra – barlangjárás, sziklamászás, éjszakai túra, vagy éppen a jelzéstestés – örömmel jöttek és jó páran meg is maradtak a szakosztályban. Azért is örültek ennek, mert abban a gimnáziumban

csak az kaphatott bizonyítványt, aki év közben legalább 20 óra társadalmi munkát végzett. (Az ő példájuk hatására, azóta ezt már általánosan bevezették valamennyi középiskolában.)

- A közösen végzett munka, a legjobb közösség teremtő!

- S végül a turistaút felújításával használunk a turista mozgalomnak is.

Már az első terepbejárásokon láttuk, hogy a jelzéstestésen túl, bozótirtás és egyéb gondok is nehezíteni fogják munkánkat. Először a problémamentes könnyebb szakaszokkal kezdtük, hogy magunk is beletanuljunk a dologba. Hamar rájöttünk, hogy könnyebb tejesen új jelzést készíteni, mint a 20-22 év előtti felújítani.

Az első feladat a távrolól jól látható fák és egyéb jelzeshordozó tereptárgyak kiválasztása volt. Kettesével mentünk. A hátsó lézeres lámpájával apró piros pontot vetített a távoli alkalmasnak látszó fa törzsére, majd az elöl haladó egy festék pöttyel megjelölte azt, s egyben kötött egy színes műanyag szalagot is a fára, hogy amikor majd szemből haladva a visszajelzéshez keressük az alkalmas helyeket, lehetőség szerint erre a fára két-pofás jelet fessünk.

Ha az ember túrázik, általában csak a szembejövőkkel találkozik. Jelzéstestés közben viszont sokkal többet időzünk egy helyen, így hamar felmérhettük az út forgalmát hét közben, és hétvégén. Esős, és napos időben. Miután láttuk, hogy a hétvégéken több tíz, esetleg száz főt is meghaladja a forgalom, ez jelentősen segítette a további munkánkat.

A Csévi pincék után közel másfél kilométeres szakaszon kivágták az akácot. Az iszalaggal, szederrel átszőtt sarjadék erdőben nem hogy a jelzések, de még az egykori borszállító utat is benőtte a bozót. Egyszerűen reménytelen-

nek látszott bármilyen úttisztítás és jelzéstestés. A bozótost bejárva végül narancssárga kukás zsákokat 5 cm széles szalagokra vágva kiszalagoztuk egy lehetséges nyomvonalat. Ehhez a másfél kilométeren összesen 14 db karvastagságú fűcskát kellett talajszinten töben kifűrészelni. Ezt követően a bozotos elején és végén felfestettünk egy-egy kaput, és a hozzá tartozó behívó jelzést. Az így kijelölt erdőben két héttel később már 80-100 centi széles keményre kitaposott ösvény vezetett át a bozotoson. Már csak a jelzéseket kellett felfesteni, és a szalagokat eltávolítani.

Volt viszont egy másik tanulság is belőle. A nem belátható, de elágazás nélküli, jól követhető ösvényen bőven elég lett volna a 30-40 méterenkénti jelzés is. Lombhullás után így egy nézőpontból 6-8 jelzés is láthatóvá vált, s a feleslegeseket le kellett festenünk.

A bozót irtásához a metszőolló mellett, célszerű karos ágvágo ollót is használni. Ezzel 2-3 cm-es ágakat is könnyen és gyorsan le lehet vágni. Az 50-60 centis nyelével könnyebb a munka a tüskés és tövises bokrok között.

Ágfűrész helyett jobb a két méteres gereblye nyélre szerelhető Gardena gyártmányú kettős „iduna” fogazású, horoggal ellátott ágfűrész. Ezzel a földre hasalva a tőlünk 1-1,5 méterre lévő fa, vagy bokor töben kivágható, majd a horoggal a kezek sérülése nélkül kihúzható.

Az is fontos, hogy a fák ágait mindig töben vágjuk le. Tehát NE hagyjunk rajta „kabát akasztót!” Így gyorsabban beforr a helye. Fessük le szürke, vagy barna festékekkel, amely a gombafertőzésektől is véd!

Hasznos lehet még a gereblye és a vasvilla a szúrós ágak összeszedésére és az útról való eltávolításában.

A Vaskapu th. és a Fári-kút között volt egy 150-200 méteres szakasz, ahol az iszalag úgy benőtte a kökényest, hogy egyszerűbb volt az útnak ezt a szakaszát az erdőn át megkerülni, és az előző bekezdés módszerével teljesen új nyomvonalat lejelezni.

Pilismarót és a Savókúti tisztás között az okozott gondot, hogy a jelzés nyomvonalára keresztbe egy új vadvédelmi kerítést építettek. Megkerestük az új tulajdonost, és kértük, hogy a kerítésre készítsen átjáró létrát. A válasz tömör volt, és nem akarom ideírni.

Ezután levélben ismételttem meg a kérésünket, ebben hivatkoztam a turisták szerzett jogaikra, a több tíz éve meglévő jelzett turistaútra. Valamint a korábbi jogszabályokra. Most ide másolom a 2009-ben hatályba lépett Erdőtörvény ide vonatkozó részét:

Erdő látogatása c. fejezet (91.§)

„Az erdőben – annak rendeltetésétől függetlenül, – üdülés, sportolás és kirándulás céljából gyalogosan bárki saját felelősségére ott tartózkodhat, amit az erdőgazdálkodó tűrni köteles.” A gazdálkodó időlegesen korlátozhatja ezt – vadászat, fakitermelés, stb. – de nem tilthatja meg.”

Ez sem vezetett eredményre, így újra felhívtam, s elmondtam neki, hogy a jelzést felújítjuk. S aki az új jelzésen elmegy a kerítésig, és látja annak a folytatását a túloldalon, az át is fog oda menni, ami a kerítés károsodásához fog vezetni. A válasza csak ennyi volt: „Azt szeretném én látni!”

Úgy látszik meglátta, mert egy hét múlva már létrát épített a kerítés fölé.

A földbe ásott útjelző táblák oszlopához tetszetősebb, és könnyebben legyártatható a fűrészelt gerenda. Viszont sokkal tartósabb a keményfából (akác, tölgy, bükk, gyertyán, stb.) gömbfából, vagy a hajdani szőlőkarókhhoz hasonlóan a hasított keményfából készített oszlop. A fűrészelt anyagnál ugyanis jobban sérülnek a szövetek, és hamarabb korhad.

Igen fontos, hogy a földbe kerülő részt NE kenjük be különféle fakezelő anyagokkal, hanem tűzbe téve égessük meg. Ha legalább fél centi mélységben elszenesedik a faoszlop földbe kerülő része, soha sem fog elrothadni! (A nemzetségfői favarak gerendáit is így kezelték, és 1.200 év alatt sem korhadtak el a földben.)

Beszélnünk kell a jelzésfestéshez használt színekről. A színt soha se a fa kérgére fessük, hanem a fehér alapra. Így sokkal tartósabb és szebb lesz az eredmény!

Alkonyi fényben a legjobban látható szín a narancssárga. Ezért a piros jelzések festéséhez 4 rész piroshoz, keverjünk hozzá egy rész sárga festéket. A citromsárga nem ad elég kontúros jelzést, ezért inkább okker sárgát használjunk. Éjszaka a kék és a zöld turistajelzés könnyen összetéveszthető. Például a Kinizsi-100-as teljesítmény túrán Bánya-hegynél minden évben többen elmennek a zöld jelzésen Héregre! Ezért, ahol kék és zöld jel együtt fordul elő, célszerű világosabb kék festéket használni.

Fátlan, köves mezőkön a földből kiásott nagyobb köveket természetellenes módon élére, hegyére állítva ássuk vissza, és erre fessük a jelzést. Szürkületi, vagy ködös időben, ha a jelzést nem is látjuk még, ezeket a természetellenesen 30-50 centire kiálló köveket több tíz méterről észlelhetjük.

Bizonyára mindenki látta már a nyiladékok kereszteződésében, a kis halom tetejéből kiálló karón, fehér alapon az erdőparcella számát. Fátlan és követlen mezőkön ezekhez hasonló halmokat (földhányásokat) készíthetünk, s az ebbe állított elszenesített alsó végű, alig 80-100 centi magas oszlopokra festhetjük fel a két-pofás jelzést. Ha van hozzá kitaposott út, akkor jól átlátható füves terepen a 100-200 méterenként elhelyezett halmok jól követhetőek.

Pár éve egy dombvidéki túraterepen voltam versenyezni. Gyönyörű helyeket jártam be akkor. Így később visszamentem oda túrázni is. Szomorúan láttam, hogy a jelzett utak a dobsorok tetején, a teherautók által kitaposott széles feltároló utakon haladnak. Feltehetően itt 200-300 méterenként is elég volt egy-egy jelzést felfesteni. Pedig az erdőben ott voltak 50-60 méterre mellette a felhagyott, régi székérutak is. Másutt kilométereken át az erdei nyiladékon vezet a jel. Van, ahol egykor egy szép völgybe

festették fel a jelzést, de azóta leaszfaltozták az utat...

Gondolom rájöttetek már hová akarok kilyukadni? Ha tehetitek, helyezzétek át ezeket a jelzéseket kedves erdei ösvényekre, gyalog, vagy kis forgalmú székérutakra! Így a fa szállító teherautók által hagyott mély keréknyomokat, kátyúkat és pocsolókat sem kellene kerülgetnünk.

Még egy nagyon jó, követendő dologgal találkozottam. A jelzések mellé 1,5x1,5 centis fehér fényvisszaverő fólia négyzeteket ragasztottak. Így éjszaka az alig 12-15 méterre elvilágító ledes fejlámpa fényében 150-200 méter távolságból is felvillantak a jelzéssel ellátott fák törzsei. Alaposan megkönnyítve a ködös éjszakában a tájékozódást.

A másik ötletet a Zemplénben láttam. Ahol több száz méteren keresztül bokros, bozótos erdőn halad át a jelzett út, ott hiába festjük fel a fák törzsére a jelzést, kilombosodás után semmi sem látszik belőle. Ilyen helyeken két megoldás van. A szélesebb székérutaknál a festésnél létrát használunk, és a jelzést a fák törzsén 3,5-4 méter magasra festjük, mert így a bokrok felett is látható az. A másik esetben az öntapadós műanyag fóliára készített jelzéssel egy üres alumíniumból készült sörös dobozt ragasztunk körbe, majd ezt fémhuzallal úgy erősítjük az út fölé hajló ágra, hogy az kb. 2,5 méter magasan legyen az út felett. Így 20-30 méterről is látható, de nem zavarja a közlekedést.

A völgyszél veszélyei

Reggel laposan süt még a nap. Délben függőlegesen érik a föld felszínét a sugarak. Így általában kora délután van a legmelegebb. Domb-, és hegyvidékeink napsütötte oldalaira már a délelőtti órákban is meredekebb a sugarak beesési szöge. Így itt gyorsabban melegszik fel a talaj és a visszasugárzás is hamarabb indul meg. A meleg levegő felemelkedik. A feláramlás helyébe oldalról más légtömegek érkeznek. Ez a lejtőszél. De ez is jön valahonnan, így alakul ki a völgyszél. Ez a légáramlat a délelőtti óráktól folyamatosan erősödik. Általában délután kettő-fél három körül a legerősebb, de késő estig kitart. Erejét a nap beesési szöge, az évszak, az időjárás, a növényzettel való fedettség, és a domborzati elemek befolyásolják. Általában 10-30 km/ó sebességű. A lapos, széles völgyekben lassabb, a keskeny, mély völgyekben gyorsabb. Feltehetően, ahogy a folyókban a sodor vonalban a leggyorsabb a víz, ugyan úgy a völgyekben is, - a földtől távolabb - a magasban gyorsabb a levegő áramlása. De a völgyoszorosokban akár viharossá is fokozódhat. (Ezt magam is megtapasztaltam.)

Éjjel aztán megfordul az áramlás, és a magasabb területeken lehűlt levegő a völgyek felé halad.

A vadászok ismerik ezt a jelenséget, ezért a hajnalban, a völgyekben lentről, felfelé – a légáramlással szemben - cserkelnek. Délután, és este pedig a völgyfőben elhelyezett lesekről figyelik a vadak mozgását.

Nekünk, turistáknak is hasznos ismerni ezt, mert napközben a gerinceken vezető ösvényről jobbra-balra tekintve gyakran láthatunk őzeket, szarvasokat, vaddisznót, vagy muflont a nyiladékokon.

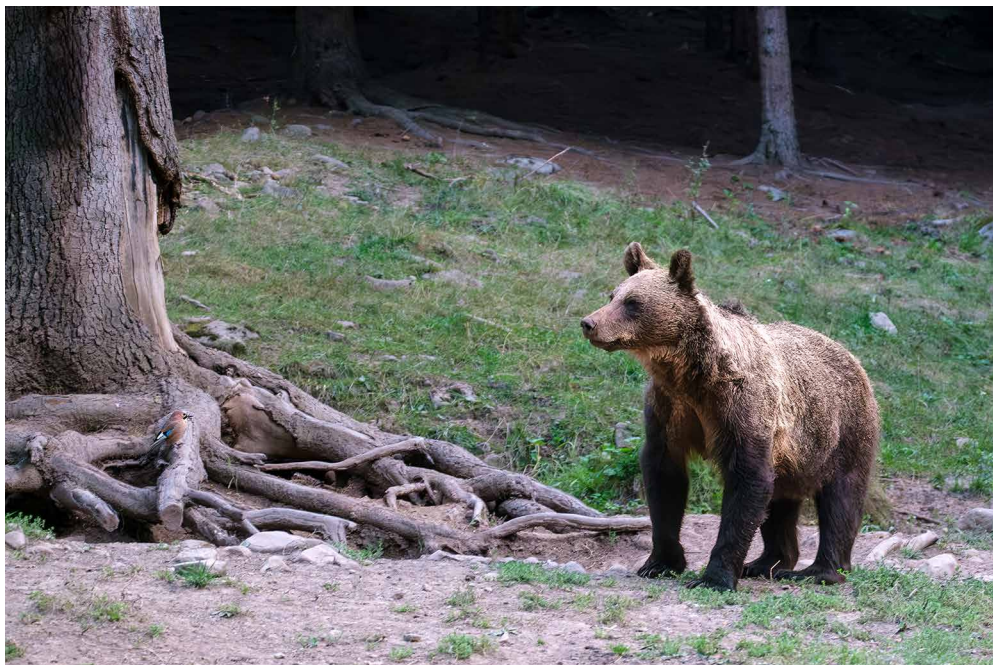
Magas-hegységekben, ahol meredekebbek a hegyoldalak, és mélyebbek a völgyek, hamarabb

beindul ez a légáramlás. Az erdőhatár felett – ahol már a fák sem akadályozzák, a nyári melegben kellemesen hűsít. Csapadékos időben azonban kellemetlenné válhat. Amíg felfelé haladunk, még nem olyan gond, de ha szemből kapjuk, és hóviharral párosul, akkor már a hőszemüveg sem sokat segít.

A Dolomitokban és a 2.000 méternél magasabb hegyekben kell erre főleg odafigyelni. Az olaszok ugyan is nem szeretik a hideget. Hegyeiket csak július elseje és augusztus 20. között járják. Szemben a Tátrával és a Kárpátok gerinceivel, náluk csak a jelzés elágazásokban vannak oszlopok. Így már néhány centis hólepel eltünteti a sziklákra felfestett jelzéseket, ösvényt, de még a mi nyomainkat is. Ha ennek tetejébe a szél a havat is a pofánkba hordja, nem biztos, hogy megtaláljuk a lefele vezető utat. Velem is többször előfordult, hogy csak a csorbán, vagy csúcson át a szomszéd völgybe tudtam lemenekülni. Ez főleg a függőleges tereplépcsőkkel tarkított terepeken válhat veszélyessé. Ezért aztán jó, ha előre gondolkozunk. Megnézzük az időjárás előrejelzést, és a lehetséges menekülési útvonalakat. De az előrejelzés is tévedhet! Amikor + 5 fokot és esőt mond, abból 3.000 méteren akár – 5 fok és hóvihar is lehet!

Hegyszél, lejtőszél, völgyszél, hegy-völgyszél. A sárkányrepülősök, paplanernyősök jól ismerik ezeket a kifejezéseket. Akit bővebben érdekel a dolog, keressen rá a világhálón! Angol nyelven komoly irodalma van. (Kelly Farina videoi)

Szádeczky-Kardoss Géza
szkeza51@gmail.com

Szemtől-szemben

Fúj, ez ehetetlen!